

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ, ПОЛІТОЛОГІЇ ТА
СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Декан факультету ІФСК

_____ О.М. Медмідь
« _____ » _____ 2017 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
МАСОВА ТА ЕЛІТАРНА КУЛЬТУРА
(назва навчальної дисципліни)

Освітньо-кваліфікаційний рівень _____ **бакалавр**
(бакалавр, спеціаліст, магістр)

Напрямок підготовки 028 Менеджмент соціокультурної діяльності
(шифр та назва напрямку підготовки (із зазначенням за необхідності фахового спрямування) або шифр та назва спеціальності)

Форма навчання _____ **денна**
(денна, вечірня)

ХАРАКТЕРИСТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

_____ **обов'язкова**
(обов'язкова, за вибором ВНЗ, за вибором студента)

Семестр викладання	Загальний обсяг, годин/кредит.	Аудиторні заняття, годин				Самостійна робота студента, годин				Форма контролю ісп. (д/зал.)
		Всього	Лекції	Практичні (семінарські)	Лабораторні	Всього	тому числі			
							ІРС під керівництва	Інд. завдання. вид / обсяг	Самостійне опрацювання матеріалу	
2	150/5	64	32	32		86		86	д/залік	

Розробник: доцент кафедри ППСТ, канд. філос. наук Лебідь А.Є.

Затверджено на засіданні кафедри, протокол № _____ від « _____ » _____ 2017 р.

Суми – 2017 р.

МЕТА

1.1. Мета та завдання викладання навчальної дисципліни

Іншого ніж культура способу існування людини як соціальної істоти не існує. Вивчення форм та засобів презентації культури надає можливість виявити суттєві ознаки людськості в людині.

Метою викладання курсу «масова та елітарна культура»:

- формування у студентів навичок аналізу масової та елітарної культури та можливих наслідків їх впливу на соціокультурну реальність в цілому та на окрему людину.

Завданням вивчення дисципліни є:

- засвоєння основних форм презентації масової та елітарної культур;
- засвоєння понятійного апарату дисципліни;
- оволодіння методами та методиками вивчення масової та елітарної культур;
- формування навичок щодо прогнозування результатів розвитку масової та елітарної культур та взаємодії і протистояння іншим світоглядним установкам.

В результаті вивчення дисципліни студент повинен:

ЗНАТИ:

- основні напрями та форми існування масової та елітарної культур;
- категоріальний апарат та основні методологічні підходи при вивченні масової та елітарної культур;
- характерні та суттєві ознаки маси, масовості, еліти, елітарності, масової та елітарної культур;

ВМІТИ:

- свідомо формувати свою світоглядну позицію;
- критично засвоювати будь-яку інформацію;
- формулювати та відстоювати власні погляди та вписувати їх у загальнокультурний контекст;
- бути відкритим для діалогу, побудованому на принцип толерантності, взаємної поваги, діалогічності.

1.2. Місце дисципліни у навчальному процесі

Курс «Масова та елітарна культура» має ґрунтуватись на знаннях, системі цінностей та певному особистому досвіді, що сформувались завдяки вивченню курсів історії, культурології, логіки, філософії, релігієзнавства. Водночас знання з курсу масової та елітарної культури мають слугувати основою для вивчення курсів з політології, етнопсихології, топографії культури, етики, естетики, аксіології, соціології, а також деяких спецкурсів, які студенти будуть вивчати на старших курсах.

ПРОГРАМА

Заліковий кредит 3-модульних цикла

Обсяг навчальної роботи 3,0 кред.

Модульний цикл I

Тема 1: Поняття масової та елітарної культури

Поняття маси та еліти. Маси, народ, нація, еліта – традиції використання та співвідношення понять. Поняття масового суспільства, масової культури та культури мас. Поняття елітарної культури та культури еліт. Феномен пасіонарності.

Літ. основна: [1,2, 3,4]

Тема 2. Соціально-економічні чинники формування масової культури

Походження терміна «масова та елітарна культура». Проблема часу та місця виникнення масової та елітарної культури. Теорії масової культури (теорія масової культури як культури масового суспільства; теорія Франкфуртської школи; теорія Д. Белла).

Д. Белл про постіндустріальну добу людської історії. Роль науково-технічного прогресу в становленні культури сучасної епохи.

Соціокультурні наслідки індустріалізації: урбанізація, культурна маргіналізація, прискорення темпів життя та відчуття його ефемерності, фрагментація суспільства, девальвація традиційних цінностей.

Глобалізація як чинник становлення масової культури. Культурний імперіалізм та вестернізація як одновимірні глобалізація. Чотири сценарії можливого розвитку процесу глобалізації.

Літ. основна: [1,2, 3,4]

Тема 3. Маскульт як феномен масового суспільства

Становлення масового суспільства як передумова формування масової культури. Ідеологічні засади суспільства споживання. Зміни в соціальній стратифікації. Вплив нової техніки комунікацій на становлення маскульту.

Маса як феномен індустріальної та постіндустріальної доби.

Літ. основна: [1,2, 3,4]

Тема 4: Теорії масового суспільства

Масове суспільство у творах Х. Ортегі-і-Гасета. Співвідношення масової та елітарної культури. Психологія мас Г.Лебона. Франкфуртська школа про масове суспільство, масову культуру та становлення людини маси (Т.Адорно, Г.Маркузе, М.Хоркхаймер).

Літ. основна: [1,2,3,4]

Модульний цикл II

Тема 5: Основні підходи до вивчення специфіки функціонування масового суспільства

Міфологізація текстів масової культури та засоби їх десимволізації за Р.Бартом. Ідеологія повсякденності як світоглядний імператив масової людини. Реклама, мода, індустрія дозвілля, гламур як культурні рубрикації стратегій маніпуляцій свідомістю.

Літ. основна: [1,2,3,4]

Тема 6: Умови та форми презентації суспільства споживання

Зміна аксіологічних, прагматичних, моральних настанов в умовах постмодерної та постінформаційної епохи. Антиномічність індивідуалізації та масовизації культурних процесів. Хронос та топос культури споживання. Коммодифікація та симуляція культури. Феномен речі. Уречевлення неречового як базова аксіологічна інтенція. Гендерні аспекти масовизації людини.

Літ. основна: [1,2,3,4]

Тема 7. Функції маскульту

Масова та елітарна культура. У.Еко про їх взаємодію. Масова культура та буденна свідомість. Суб'єкт та об'єкт маскульту.
Маскульт як засіб первинної (неспеціалізованої) інкультурації особистості.
Здійснення маскульту функції соціальної стабілізації, адаптації до нової форми соціального життя – масового суспільства.
Регулятивна функція масової культури.
Ціннісно-орієнтаційна роль маскульту: підкріплення існуючих ціннісних установок, зняття “конфлікту інтересів”, дослідження межі між дозволеним та забороненим, включення змін у традиційні ціннісні конструкти.
Масова культура як засіб релаксації. Дж. Кавелті про психологічний механізм ескейпістської установки маскульту.
Літ. основна: [1,2,3,4]

Тема 8. Форми масової культури

Індустрія формування іміджу. Видовищна культура та вимоги спеціалізації тіл. Культурні смисли трансформації тіла у спортивних шоу. Боді-арт. Конкурси краси.
Індустрія розваг. Лас-Вегас як символ вічного свята.
Рольова гра. Польові, павільйонні, настольні, словесні рольові ігри. Комп'ютерні ігри та їх різновиди.
Туризм в контексті індустрії розваг.
Ідеологія та технологія флешмоба.
Індустрія свідомості маскульту. Поширення радикальних політичних ідей, квазірелігійної інформації, паранаукових гіпотез.
Літ. основна: [1,2,3,4]

Модульний цикл III

Тема 9: Форми існування та продукування смислів масової культури

Феномен поп-культури. Жанри масової культури. Провокування бажань та пропозиції для їх задоволення – пафос масової культури. Канали масового впливу та формування нової масової ідентичності. Мережеве суспільство як новий фактор масовизації свідомості. Владні амбіції та способи їх реалізації в масовому суспільстві.
Літ. основна: [1,2,3,4]

Тема 10. Масове мистецтво

Формульність масового мистецтва в концепції Дж. Кавелті.
Літературний маскульт. Поняття бестселера. Методика створення бестселера. Жанри масової літератури - детектив, трилер, пригодницько-авантурний роман, фентезі, психологічний роман.
Комікс та його різновиди.
Музична попса. Методика розкрутки виконавців. Хіт. Сюжети попсових пісень.
Кіно як “фабрика мрій” та “парк екранних розваг”. “Попкорн” як феномен сучасного розважального кіно.
Театральна арт-акція сучасного маскульту.
Літ. основна: [1,2,3,4]

Тема 11. Маскульт і засоби масової комунікації

Роль засобів масової інформації у формуванні культурного досвіду сучасної людини.
“Жовта преса” та “глянець”. “Сітература” у віртуальному просторі сучасної масової культури. Веб-альманах Ю.Андруховича “Потяг-76”.
Способи репрезентації реальності на ТБ. Новини як “вбивство реальності”. Форма та зміст новин.
Феномен треш-телебачення. ТБ у повсякденному житті. Мова телепослань та способи комунікації з глядачем. “Реальне ТБ”: проблема дійсного та правдоподібного. “Негативне ТБ”: скандали емоції, викриття. Ток-шоу: “така-як-усі людина” на телебаченні.
Літ. основна: [1,2,3,4]

Тема 12: Елітарна культура

Висока та елітарна культура. Феномен мідкульту. Можливості та форми самоідентифікації в умовах домінування масової культури. Професіоналізм як фундаментальна характеристика процесів створення та споживання елітарної культури. Співвідношення тоталітарної та елітарної культур. Езотеричність елітарної культури.

Літ. основна: [1,2,3,4]

СТРУКТУРА ЗАЛІКОВОГО КРЕДИТУ З МАСОВОЇ ТА ЕЛІТАРНОЇ КУЛЬТУРИ

Тема	Загальний обсяг годин	Лекції, годин	Практичні, годин	ІР	Самостійне опрацювання матеріалу, годин
Заліковий кредит I (модульний цикл I)					
Тема 1: Поняття масової та елітарної культури	5	2	2	1	
Тема 2. Соціально-економічні чинники формування масової культури	5	2	2	1	
Тема 3. Маскульт як феномен масового суспільства	7	3	3	1	
Тема 4: Теорії масового суспільства	7	3	3	1	
Контрольний захід за модульним циклом: тестовий контроль					
Всього за модульним циклом	24	10	10	4	
Заліковий кредит II (модульний цикл II)					
Тема 5: Основні підходи до вивчення специфіки функціонування масового суспільства	6	3	2	1	
Тема 6: Умови та форми презентації суспільства споживання	10	3	4	3	
Тема 7. Функції маскульту	6	3	2	1	
Тема 8. Форми масової культури	6	3	2	1	
Контрольний захід за модульним циклом: тестовий контроль					
Всього за модульним циклом	28	12	10	6	
Заліковий кредит III (модульний цикл III)					
Тема 9: Форми існування та продукування смислів масової культури	8	3	3	2	
Тема 10. Масове мистецтво	7	3	3	1	
Тема 11. Маскульт і засоби масової комунікації	7	2	3	2	
Тема 12: Елітарна культура	6	2	3	1	
Всього за модульним циклом	28	10	12	6	
Всього по заліковому кредиту	80	32	32	16	

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

(обсяг практичних занять 32 год)

Практичне заняття 1: Поняття масової та елітарної культури – 2 год.

Літ. основна: [1,2,3,4]

Додаткова літ.: [6,7,11,17,18,21,25, 27,28]

Практичне заняття 2: Соціально-економічні чинники формування масової культури - 2 год.

Літ. основна: [1,2,3,4]

Додаткова літ.: [10, 11,12,13,18,27,,28,30,32,38]

Практичне заняття 3: Маскульт як феномен масового суспільства – 3 год.

Літ. основна: [1,2,3,4]

Додаткова літ.: [6,9,12,13,23,33,34,40]

Практичне заняття 4: Теорії масового суспільства - 3 год.

Літ. основна: [1,2,3,4]

Додаткова літ.: [6,9,12,13,23,33,34,40]

Практичне заняття 5: Основні підходи до вивчення специфіки функціонування масового суспільства - 2 год.

Літ. основна: [1,2,3,4]

Додаткова літ.: [11,15,16,19,26,28,34,38,40]

Практичне заняття 6: Функції маскульту – 2 год.

Літ. основна: [1,2,3,4]

Додаткова літ.: [11,15,16,19,26,28,34,38,40]

Практичне заняття 7: Умови та форми презентації суспільства споживання - 4 год.

Літ. основна: [1,2,3,4]

Додаткова літ.: [8,12,16,19,24,25,26,27,29,35]

Практичне заняття 8: Форми масової культури - 2 год.

Літ. основна: [1,2,3,4]

Додаткова літ.: [7,19,21,22,29,31,36]

Практичне заняття 9: Форми існування та продукування смислів масової культури - 2 год.

Літ. основна: [1,2,3,4]

Додаткова літ.: [7,19,21,22,29,31,36]

Практичне заняття 10: Масове мистецтво - 3 год.

Літ. основна: [1,2,3,4]

Додаткова літ.: [7,19,21,22,29,31,36]

Практичне заняття 11: Маскульт і засоби масової комунікації – 3 год.

Літ. основна: [1,2,3,4]

Додаткова літ.: [7,19,21,22,29,31,36]

Практичне заняття 12: Елітарна культура - 3 год.

Літ. основна: [1,2,3,4]

Додаткова літ.: [7,19,21,22,29,31,36]

ТЕМИ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ

Індивідуальне домашнє завдання відсутнє

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

1. Викладання теоретичного матеріалу з використанням опорного конспекту; постановка проблемних запитань, застосування міні-дискусії, виконання пошукових і творчих завдань із використанням теоретичного матеріалу, робота малих творчих груп по аналізу запропонованих тем, консультації викладачів.
2. Самостійне опрацювання поза лекційного матеріалу, написання творчих самостійних робіт на базі конспекту лекцій, основної та додаткової навчальної літератури.
3. Контроль навчальної роботи – усна відповідь, тестування, творча, самостійна робота.

МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Контроль навчальної роботи студента і оцінювання здійснюється за модульно-рейтинговою системою (регламент додається).

ЛІТЕРАТУРА

А. Основна навчальна література

Ном. п/п	Назва (повне бібліографічне описання)	Наявна кількість примірн.	Вид
1	2	3	4
	Підручники, навчальні посібники		
1.	Бодрийяр, Ж. Общество потребления. Его мифы и структуры / Ж. Бодрийяр. — М.: культурная революция; Республика, 2006. - 269 с.		Друк.
2.	Прилуцкая А.Є. Украинская и зарубежная культура. Учеб. пособие. Х., 2000, 32 с.,.		Друк.
3.	Сторі, Д. Теорія культури та масова культура: Вступний курс [Електронний ресурс] / Д. Сторі ; Пер. з англ. С. Савченка. — К. : Акта, 2005. — 362 с.		Друк.
4.	Кукаркин, А. В. Буржуазная массовая культура: Теории. Идеи. Разновидности. Образцы. Техника. Бизнес [Текст] / А. В. Кукаркин. — 2-е изд., дораб., доп. — М. : Политиздат, 1985. — 399 с.		Друк.

Б. Додаткова рекомендована література

5. Адорно, Т.В. Негативная диалектика / Т.В. Адорно. – М.: Научный мир, 2003. – 374 с.
6. Арндт, Х. Истоки тоталитаризма / Х. Арндт. — М.: ЦентрКом, 1996. — 672 с.
7. Ашин Г.К. Совр. теории элиты: критич. очерк. М., 1985;
8. Барт Р. Пенемоющие средства. Операция «Астра». «Глубинная» реклама // Мифологии. М., 1996.
9. Белл, Д. Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования / Д.Белл. – М.: Academia, 1999. – 956 с.

10. Бжезинский З. Великая шахматная доска. М., 2001.
11. Бодрийяр, Ж. Система вещей / Ж. Бодрийяр. М.: Рудолино, 1995. – 169 с.
12. Вайцзеккер Э., Ловинс Э., Ловинс Л. Фактор четыре. Затрат – половина, отдача – двойная. Новый доклад Римскому клубу. – М., 2000.
13. Василенко И.А. Политическая глобализация. – М., 2000.
14. Глобальные проблемы и общечеловеческие ценности / Сост. Л.И.Василенко, В.Е. Ермолаева. – М., 1990.
15. Гофман А.Б. Мода и люди или новая теория моды и модного поведения. М.: Агентство «Издательский сервис», 2000.
16. Зиммель Г. Мода // Г.Зиммель. Избранное. Т.2. Созерцание жизни. М.: Юристъ, 1996. С.266-291.
17. Иноземцев В.Л. К концепции постэкономического общества. – М., 1998.
18. Канетти, Э. Масса и власть / Э.Канетти. — М.:Ad Marginem, 1997. — 328 с.
19. Канетти Э. Человек нашего столетия. М., 1990.
20. Кастельс М. Информационная эпоха. Экономика, общество и культура. М., 2000.
21. Кондаков И. В. Элитарная культура // Культурология. XX век. Энциклопедия в двух томах. Гл. редактор и составитель С. Я. Левит. — СПб.: Университетская книга, 1998. — Т. 2. — 640 с.
22. Кольев А. Миф масс и магия вождей / А. Кольев — М.:РАН, 1998. — 432 с.
23. Кууси П. Этот человеческий мир. – М., 1988.
24. Лакан Ж. Телевидение / Ж. Лакан. — М.:ИТДК «Гнозис», Издательство «Логос», 2000. — 160 с.
25. Лебон, Г. Психология народов и масс, Г.Лебон. — СПб: Памятники здравой мысли, 1995. — 316 с.
26. Маклюэн, М. Понимание медиа: Внешние расширения человека./ М. Маклюэн. — М.; Жуковский: «КАНОН-пресс-Ц», «Кучково поле», 2003. — 464 с.
27. Массовая культура : учеб. пособие / К.З. Акоюн, А.В. Захаров, С.Я. Кагарлицкая и др. — М. : Альфа-М ; ИНФРА-М, 2004. — 304 с.
28. Массовая культура: современные западные исследования / Пер. с англ. Отв.ред. и предисл. В.В. Зверевой. Послесл. В.А. Подороги. М.:Фонд научных исследований, 2003.
29. Маркузе, Г. Эрос и цивилизация. Одномерный человек: Исследование идеологии развитого индустриального общества / Г.Маркузе: – М.: ООО Изд-во АСТ, 2002. – 526 с.
30. Московичи С. Век толп. Исторический трактат по психологии масс / С.Московичи. — М.:Центр психологии и психотерапии, 1998. — 480 с.
31. Нарта М. Теория элит и политика. М., 1978
32. Ортега-и-Гассет, Х. Восстание масс / Х. Ортега-и-Гассет. – М.: ООО «Издательство АСТ», 2003. – 509 с.
33. Панарин А.С. Искушение глобализмом. – М., 2000.
34. Сапожников, Е.И. Общество потребления в странах Запада / Е.И. Сапожников // Вопросы философии. - 2007. - № 10. - С. 53-63.
35. Сарна, А.Я. ПанОптикум «Макдональдс»: кулинария и власть / А.Я. Сарна // Топос. - 2000. - № 1. - С. 144-151.
36. Современная западная социология: Словарь. – М., 1990.
37. Современная западная философия: Словарь. – М.,1991.
38. Теплиц К.Т. Все для всех. Массовая культура и современный человек / К.Т. Теплиц.— М., 1996. — 193 с.
39. Уткин А.И. Мировой порядок XXI века. – М., 2001.
40. Шестаков, В. П. Мифология XX века: Критика теории и практики буржуазной «массовой культуры» / В.П. Шестаков. — М.: Искусство, 1988. — 224 с.

Розробник програми _____

Лебідь А.Є.

Завідувач кафедри _____

Світайло Н.Д.

**РЕГЛАМЕНТ
МОДУЛЬНО-РЕЙТИНГОВОГО КОНТРОЛЮ І ОЦІНЮВАННЯ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «МАСОВА ТА ЕЛІТАРНА КУЛЬТУРА»**

1. **Структура навчальної дисципліни:** загальний обсяг 159 год. (5 кредитів); лк. - 32 год.; практ. – 32 год., д/залік
2. **Організація навчального процесу:** семестрів викладання – 1 ; модульний цикл – 3 .
3. **Шкала оцінювання з навчальної дисципліни:** R = 100 балів.
4. **Розподіл рейтингових балів за видами навчальної роботи:**
 - а) робота на практичних заняттях: 60 балів;
 - б) тестування – 40 балів.Оцінювання здійснюється за рейтинговою технологією.

Умови ліквідації заборгованостей з поточної роботи: перескладання незадовільних оцінок з модульних контролів здійснюється не пізніше двох тижнів наступного модульного циклу, як правило, одноразово; при виконанні всіх запланованих видів навчальної роботи і незадовільній підсумковій оцінці з модульного циклу рейтингові бали студентів нараховуються; при позитивній оцінці за модульний цикл і виконанні всіх запланованих видів навчальної роботи підвищення рейтингового балу шляхом перескладання будь-якої складової навчальної роботи не здійснюється.

5. Підсумкове семестрове оцінювання навчальної роботи студента та умови допуску (недопуску) студента до підсумкового контролю:

Підсумкова семестрова оцінка за національною шкалою оцінювання та європейською шкалою оцінювання ECTS відповідно до накопичених рейтингових балів визначається із таких співвідношень:

СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ECTS	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ
		іспит
90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно
1-34	F	

При отриманні підсумкової семестрової оцінки за накопиченими рейтинговими балами поточного контролю “FX” студент має право на дворазову спробу отримання позитивної оцінки на заході підсумкового семестрового контролю (перше перескладання викладачеві, друге – комісії).

При отриманні підсумкової семестрової оцінки за накопиченими рейтинговими балами поточного контролю “F” студент не допускається до заходу підсумкового семестрового контролю, вважається таким, що має академічну заборгованість з навчальної дисципліни, і представляється деканатом до відрахування (крім випадків продовження деканатом ліквідації академічної заборгованості за наявності документально підтверджених поважних причин неуспішності студента).

Провідний викладач
навчальної дисципліни _____ Лебідь А.Є.
(підпис)

Завідувач кафедри _____ Світайло Н.Д.
(підпис)

“ _____ ” _____ 2017 р.